

„Dainavos žodžio“ priedas, remiamas Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo

JIŠ BOBULĖS MARGOSSKRYNELĖS

PATARLĖS JIR PRIEŽODZIAI

Tamsa gilesnė, atvoga dzidesnė.
Sėdzi kap an adatų.
Šaukštu upės neįsėmsi.
Šaukštu saulės neuždengsi.
Anyta velnio pramanyta.

MOKYKIMĖS KALBĖT DŽŪKIŠKAI

Ba – nes, pvz., neateisiu, ba neturiu česo.
Bagotas – turtingas, pvz., mano dėdė buvo bagotas.
Bliednas – išblyškęs, pvz., dukrala, kodėl tu tokia bliedna?
Čėsas – laikas, pvz., saulė laidzias, čėsas aic namo.
Laidzias – leidžiasi.
Daboc – žiūrėti, pvz., padaboc per langų.

JUOKCIS SVEIKA

Dantų daktaras:
– Kap pradėsiu tau grūžyc dancj, tu jiš visos macies pradėk rėkt.
– Tai dėl ko turėtau rėkt?
– Jik krapšinio pranešimo liko pusė adzynos, o už durų dar laukia 10 žmonių ir 3 bobos.

***

Ažukas duobėn jinpuolusiam vilku sako:
– Tau tep jir raikai, vilkai, sėdėk.
Kitųdzien duobėn jinpuolusiam ažuku vilkas sako:
– Tai kų tu cia šiton duobėn darai?
– Atajau, vilkai, tavj atsiprašyc.

***

Mokytoja per dailės pamokų klausia:
– Petrulia, kų tu risavoji?
– Dzeivulj.
– Niekas nežino, kap jis atrodo, o tu risavoji.
– Tuoj dažinos...

Augustė

Mano gera miela sodo susiedkėlė Augustė Sebastianaitė labai myli muzikų, jai pacinka graic an skripkos jir dūduoc dūdeli dzūkiškų giesmelių melodijas. Mergaitė mielai šoka jir dainuoja, užaugus mislina būc daininyki jir šokėju. O dabar vesialai laidzia atosogas kožnų dzienu dainuoja dzūkiškų melodijų.

Lietuvon gražiausia
Dzūkijos žemelė,
Lietuvon skambiausia
Dainavos giesmelė.

Dzidelė užaugsi,
Dzūkškai kalbėsi,
Dzūkiškų giesmelj
Pagiedoc galėsi.

Parodos, tarmių vakarai, edukaciniai užsijėmimai, šventės, surištos su dzūkų tarmi Alytaus regioni

Artėja kici metai, apjovyci tarmių metais. Gerai, kad Lietuvos Respublikos Seimas 2012 m. kovo 27 dz. nutarimu Nr. XI-1944 (Žin. 2012, Nr. 38-1893) 2013 metus apjovina tarmių metais. Visi užsijėmimai jir renginiai turi būc daromi tuose daiktuose (vietose), kur tarmės dar gyvos. Ty raikia ragyc, budzyc, gaivyc žmonių kalbėjimų gimcini tarmi. Gerai, kad net LR kultūros ministerija laukia pasiūlymų, skirtų tarmių metam.

Taigi, laukianc ateinanciu tarmių metų raikia peržiūrėc, apmislyc, kas padaryta Alytaus regionan dėl dzūkų tarmės, jir raikia veizdėc kitų būdų tarmės gaivinimu.

Labai dziaugias Alytaus žmones, galėdami paragėc Alytaus tijatri dzūkiškai pastacytų rašytojo Vinco Krėvės spektaklj „Raganius“. Žmonės su dzideli akvatu rinkos jir labai dziaugės girdėdami dzūkų tarmj, ragėdami mūs protėvių gyvenimų, paprocius. Tai tijatro labai dzidziulė dovana Alytaus žmonėn. Jir dzidelė nauda dzūkų tarme. Reikėtų cikėcis, kad dar 2013 metais paragėsim savo protėvių gyvenimų jir girdėsim savo tėvų prigimcinj šnekų atajj Alytaus tijatran.

Už dzūkiškos šnekos glasinimų, už galimybj paklausyc dzūkiško žodzio jir dainos raikia padėkavoc Alytaus Lėlių tijatro diraktorkai, dzūkiškos paletės kūrėjai Loretai Skruibienei.

Raikia pakvolyc Alytaus rajono švietimo cantro diraktorkų Linų Andrulevičienj, katroj prieš 10 metų susrūpino dėl dzūkų tarmės nykimo jir pamiršimo. Kožnus metus anais čėsais daryci kraštotyros seminarai, renginiai priminė, kad mes, dzūkai, turim prismyc savo protėvių gimtų kalbų. Dzūkų krašto paveldas

atgijo jinkurtuose mokyklų muziejuose – dzūkiškose pirkiose: Butrimonių, Daugų, Volungės mokyklose, „Boruželės“ daržalin jir kitosa vietosa.

Prieš 10 metų Alytaus rajono švietimo cantri suskūrė Dzūkų pulkucis. Jo darbas – visokiom madom glasyc dzūkų tarmj, katroj net jir sodziuose buvo primiršta. Žinia, kad bendrinė kalba nustūmė dzūkiškų tarmj postalėn, o toj mūs gražiausia, virozniausia protėvių kalba nesderėdama, mūs pacių nustumta beveik nyksta. Nūnai daugelis atsimenta mokyklinius metus, kap už dzūkiško žodzio panadojimų buvo mokyklose mokytojų jišjuokci jir jišbarci. Cik po daug metų atsikvošėta, kad bendrinei kalbai padaryta dzidziulė utrota (nuostolis) jišstūmus tų siratukj – dzūkų tarmj. Šitais čėsais toj bendrinė kalba spējo apaugc daugybi naujadarų, katroj mažai daugiau gali suprasc už žamaitiškų tarmj.

Jištūmėn, pamiršom savo prigimcinj dzūkiškų tarmj Dzūkijon gyvendami. Čėsas pasmokyc jiš užsispyrusij jir savo nevirazos šnekos nejišsižadėjusij, nepamiršusij žamaicių. Visur su savo tarmi landa nieko nepaisydami jir nesisarmacydami.

O mes, dzūkai, biednų žamių, ale žaliausios Lietuvos gamtos turėtojai, gražiausia an visos Lietuvos tarme apdovonoci, palūžom, susisarmacinom savo gimtos dzūkiškos tarmės. Nežnia, kas kaltas dėl to, kad mumiem pasrodė mūs kalbelė labai prasčiokiška, kad tai biednų kalba, kad ji cinkama cik grybaunant, sunkius dzūkų darbus daranc. Nu, kad jir rugius pjautuvais pjaunanc, šienų šienananc, bulbes kasanc. O, tai tį gali kalbėc, dzūkiškas giesmelas giedoc.

Nu, kap tį nebuvo, ale jir juokas pajėmė, jiš savj pasjuokc gali, kad vienas kitas biednesnis, o gal jir bagotesnis jir sodziun storavinas bendrinj kalbu kalbėc. Tai jir mėgino klegėc, be „dz“, „c“. Rados vieton dzūkas „dūkas“, ale ko norėc, jei mokyci vyrai su bobom an daikto „Nedzingė“ knygose pradėj rašyc „Nedindė“. Tai kas raikėj daryc nemokytam dzūku? Tai jis toliau taisė savo kalbų. Tep rados „Martinkonys“, „tukrus“.

Nūnai ragim, kad nespailėdami, nemislydami nustūmėn savo dzūkiškų kalbelj.

Nu, kap tį nebūt, ale meilė šitai tarme jišlikus giliai širdzyse. Atvožniai sakau, su koku geru noru žmonės, jaunesni jir vyresni, klausos dzūkiškų giesmelių, porinimų. Su meili sucinkama dzūkiška protėvių daina, susrinkimuose, minėjimuose šventėsa. Smagu, kad Alytaus miesto šventės neapseina be dzūkiškos giesmelės. O kap buvo vesiala, kap Junčionių bendruomenės gyventojai su paciū meru klausės dzūkų tarmi atliekamos programos. Smagu, kad Vidzgirio bendruomenei paciko dzūkišku tarmi atlikta programa.

Mislinu, kad nekavokim jir nesisarmacykim savo gimcinės protėvių kalbos. Vaikam pacinka šitoj tarmė. Pamėgykim su jais namuosa pakalbėc. Teko girdėc, kad mažukai parajj jiš šv. Benedikto mokyklos su tėvuliais kalba dzūkiškai.

Alytaus regioni daug ranginių: viskas, kas rengiama dzūkiškai, aprašyta „Dainavos žodzin“. Šitoj gazieta nelaidzia pamisč mūsų tėvulių prigimcinės tarmės. Skaicykim, rašycim, nelaiskim prapulc mūs kalbai.

Mylėkim, glauskim, sušildzycim dzūkų tarmj, kad ji atgytų naujon pakaliaimion.